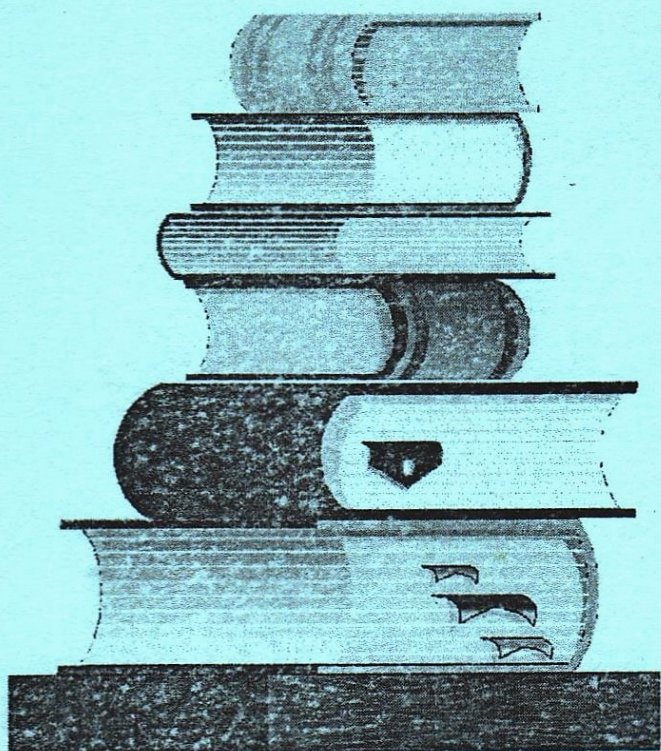

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ
спеціальності «Педагогіка вищої школи»
ПУЕТ

*за результатами
наукових досліджень
2013–2014 навчального року*

Полтава
ПУЕТ
2014

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ**

спеціальності «Педагогіка вищої школи» ПУЕТ

*за результатами наукових досліджень
2013-2014 навчального року*

**ПОЛТАВА
ПУЕТ
2014**

УДК 37.013:378
ББК 74.48р30я43
3-41

Друкується відповідно до наказу по університету № 307-Н від 12 листопада 2013 року.

Редакційна колегія:

Головний редактор – **О. О. Нестуля**, д. і. н., професор, ректор ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Заступник головного редактора – **О. В. Карпенко**, к. е. н., професор, проректор із наукової роботи та міжнародних зв'язків ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Відповідальний секретар – **Н. М. Бобух**, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української та іноземних мов ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Відповідальний редактор – **В. Д. Карпенко**, к. е. н., доцент, декан факультету харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

В. Ю. Стрельніков, д. пед. н., професор, завідувач кафедри педагогіки, культурології та історії ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Збірник наукових статей магістрів спеціальності «Педагогіка 3-41 вищої школи» ПУЕТ за результатами наукових досліджень 2013–2014 навчального року. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – 253 с.

ISBN 978-966-184-163-4

У збірнику представлено результати наукових досліджень магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи», критично оцінено практику викладання навчальних дисциплін у ВНЗ та розкрито підходи молодих науковців до розвитку педагогічних наук у сучасних умовах.

УДК 37.013:378
ББК 74.48р30я43

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.*

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ПУЕТ заборонено

ISBN 978-966-184-163-4

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі», 2014

тивно оцінювати свої дії та вчинки, визначити власні помилки й по можливості їх виправляти); наполегливість (здатність досягати поставленої мети, долаючи на цьому шляху зовнішні та внутрішні труднощі); відповідальність (здатність відповідати за свої дії та вчинки, а також за їх наслідки).

Висновок. У статті теоретично обґрунтовано, що ефективність формування готовності майбутніх економістів до ділової взаємодії на суб'єкт-суб'єктній основі у вищому навчальному закладі підвищиться за таких умов: стимулювання навчально-пізнавальної активності студентів за допомогою використання професійно спрямованих навчальних завдань, що передбачає формування комунікативних умінь майбутніх економістів через залучення їх до активного навчального діалогу з іншими учасниками освітнього процесу; забезпечення оволодіння студентами знаннями, рефлексивними вміннями, особистісними якостями, необхідними для розвитку спроможності майбутніх економістів до професійно-особистісного самовдосконалення й самореалізації.

Список використаних джерел

1. Вульфів Б. Педагогика рефлексии / Б. Вульфів, В. Харьков. – М. : ИЧП «Изд-во Магистр». – 1995. – 111 с.
2. Добрянський І. Особливості, способи і прийоми організації активно-діалогічного навчання (з досвіду роботи) / І. Добрянський // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 1. – С. 47–53.
3. Рожков М. И. Теория и методика воспитания : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / М. И. Рожков, Л. В. Байбурдова. – М. : Владос-Пресс, 2004. – 384 с.
4. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : Модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.

УДК 378.147:005.591.6

ЕТАПИ ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Н. В. Правда, магістр спеціальності «Педагогіка вищої школи»
І. Г. Брітченко, д. е. н., професор – науковий керівник*

Ключові слова: проектування, навчальний процес, інноваційні технології.

Постановка проблеми. Практика вищих навчальних закладів України потребує теоретичного вирішення проблеми проектування навчального процесу засобами інноваційних технологій з метою підготовки конкурентоздатних фахівців, адже має здійснитися її перехід з одного стану в інший, що й є предметом проектування. Оскільки проектування навчального процесу визначено одним із пріоритетних та перспективних напрямів удосконалення системи освіти, він передбачає використання сучасних технологічних підходів, інструментарієм системного проектування навчального процесу визначено інноваційні технології навчання.

Аналіз останніх публікацій показує, що проблема проектування навчального процесу засобами інноваційних технологій навчання була об'єктом дослідження науковців. На важливість педагогічного проектування в свій час указували А. С. Макаренко і В. О. Сухомлинський, вбачаючи у проектуванні можливість визначення перспектив розвитку учня і колективу, створенні умов для успішного виконання різних видів діяльності.

Теоретичні аспекти проектування навчально-виховного процесу розглядалися у працях В. С. Безрукової, І. Д. Беха, В. І. Бондаря, В. М. Галузинського, О. А. Дубасенюк, О. М. Коберника, А. О. Лігоцького, В. М. Монахова, І. П. Підласого, Г. К. Селевка, В. Ю. Стрельникова та ін. У працях як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників виділяються основні типи проектувальних дій, визначаються способи аналізу цих дій, уточнюються принципи побудови проектувального процесу, вибору його стратегії і етапів, обговорюються можливі позиції суб'єктів проектування й умови ефективності діяльності кожного. Проте, етапи структурно-функціональної моделі проектування навчального процесу засобами інноваційних технологій досліджені недостатньо.

Звідси – **метою статті** є виявлення етапів проектування навчального процесу на основі інноваційних технологій у ході підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Етапи проектування навчального процесу є необхідною умовою та невід'ємною складовою здійснення педагогічного проектування, визначаємо їх також основною ланкою реалізації структурно-функціональної моделі проектування навчального процесу засобами інноваційних технологій.

Аналітично-управлінський етап моделі передбачає цілепокладання та проектування системи управління навчальним процесом. У його межах вирішуються такі завдання: аналіз вихідного стану організації навчального процесу; теоретичне обґрунтування процесу проектування: попереднє прогнозування цілей проектування навчального процесу, визначення педагогічних завдань та принципів проектування навчального процесу засобами інноваційних технологій; визначення дидактичних вимог до використання інноваційних технологій у навчальному процесі; аналіз матеріально-технічного забезпечення навчального процесу, що проектується на основі інноваційних технологій; проектування структури навчального процесу (проектування навчального плану та робочого навчального плану підготовки фахівця); розробка методичного забезпечення проектування навчального процесу на основі інноваційних технологій; навчання викладачів вищого навчального закладу, що приймають участь у здійсненні педагогічного проекту.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури серед педагогічних завдань проектування навчального процесу засобами інноваційних технологій виділяємо такі: інтенсифікація всіх рівнів навчального процесу, підвищення його ефективності та якості; формування умінь студентів працювати з інформацією, розвиток комунікативних здібностей; підготовка особистості «інформаційного суспільства»; збільшення обсягу навчального матеріалу для творчого засвоєння й використання його студентами; формування дослідницьких умінь, умінь приймати оптимальні рішення.

Як з'ясовано нами, дидактичні можливості використання інноваційних технологій тісно пов'язані з підвищенням інтенсифікації навчання, але для цього є необхідним оснащення навчального процесу дидактичним програмним забезпеченням, яке б відповідало сучасним педагогічним вимогам. Слід констатувати, що нині кількість науково-педагогічних, навчально-методичних, інформаційних, інструктивно-організаційних, нормативних, технічних та інших матеріалів, які становлять зміст інформаційних потоків у сфері освіти, постійно зростає. У проектуванні системи інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу і полягає сутність *інструментального етапу* структурно-функціональної моделі.

Проблемі проектування електронних навчальних матеріалів, програмних засобів навчального призначення у вищій школі нині присвячує свої дослідження значна кількість науковців. Розуміння того, що проблема сучасної професійної освіти, яка базується на можливостях інноваційних технологій, не може бути вирішена тільки за рахунок розвитку техніки, адже комп'ютери самі по собі не визначають реального середовища та культури навчання, приводить до актуального питання необхідності та наукового обґрунтування створення високоякісних засобів інформаційних технологій навчання, що забезпечують ефективність підготовки майбутніх фахівців. Тому інструментальний етап пропонованої моделі забезпечується проектуванням комплексів навчально-методичного забезпечення дисциплін та інформаційно-методичних ресурсів, електронної навчальної літератури, мультимедійних посібників, тренувальних програм для закріплення навчальних знань та контролюючих програм.

Особливу роль в організації лекційних, лабораторних, практичних занять, а також інноваційних форм навчального процесу, як уже зазначалося, відводимо можливостям технологій «мультимедіа» та електронної навчальної літератури на основі гіпертексту. Термін «мультимедіа» «... застосовується як до навчання з використанням тільки комп'ютера, так і до систем, що включають різні прилади, пристрої, що працюють в одній системі з комп'ютером» (Н. Саражинська) [2, с. 50]. Орієнтація в бік мультимедійних засобів обумовлюється їхньою здатністю передачі навчальної інформації за короткий відрізок часу, що відкриває великі можливості для їх застосування як засобу раціонального використання навчального часу, підвищення продуктивності роботи викладача, сприяє формуванню у студентів навичок педагогічного менеджменту і самоменеджменту.

Електронні навчальні підручники та посібники є літературою нового покоління, що поєднує переваги традиційних підручників та можливості комп'ютерних технологій. До основних завдань електронних навчальних посібників можна віднести (А. Гуржій, В. Волинський) [1, с. 11]: подання необмеженої кількості текстової, ілюстративної інформації із застосуванням гіпертекстових, гіпермедійних структур, що створює сприятливі умови для індивідуалізації навчання, повнішої реалізації системи дидактичних методів, способів, прийомів організації процесу навчання, самонавчання; перетворення електронних навчальних

посібників на відкриту й доступну інформаційну систему для студента, який обирає потрібну інформацію, самостійно визначає структуру, форми її подання, а також здійснює повнотекстовий пошук інформації з необхідними поясненнями, ілюстраціями, термінологічними словниками, переліками понять тощо [3].

Організаційно-педагогічний етап моделі передбачає реалізацію проекту навчального процесу та забезпечується здійсненням проектування змісту навчальних дисциплін на основі інноваційних технологій; форм організації навчального процесу засобами інноваційних технологій; форм взаємодії учасників навчання.

У нашому дослідженні процес проектування змісту навчальної дисципліни займає вагоме місце, у якому слід виділити три аспекти: адекватне відображення наукових знань у навчальному предметі; забезпечення засвоєння матеріалу через діяльність студентів; конструктивна перевірка рівня і якості засвоєння матеріалу.

Використання інноваційних технологій як засобів навчання обумовлено широким колом їх дидактичних можливостей: інтенсифікація процесу навчання; забезпечення науковості навчання; здійснення активних методів навчання; сприяння мотиваційній стороні навчання; активізація навчання; індивідуалізація навчального процесу; здійснення об'єктивного контролю знань і вмінь студентів.

Обґрунтування проектування форм організації навчального процесу засобами інноваційних технологій приводить до розуміння необхідності його системного здійснення як відносно традиційних форм (навчальних занять, самостійної та індивідуальної роботи, практичної підготовки), так й інноваційних.

Широкі можливості надають мультимедійні технології як сукупність технологій (прийомів, методів, способів), що дозволяють з використанням технічних і програмних засобів мультимедіа продукувати, обробляти, зберігати, передавати інформацію, представлену у різноманітних формах (текст, звук, графіка, відео, анімація) з використанням інтерактивного програмного забезпечення. З огляду на те, що основою освітнього процесу є лекції, новітніми формами організації навчання, адекватними інформаційним технологіям, повинні стати мультимедійні курси лекцій, що читаються у спеціально обладнаній мультимедійній навчальній аудиторії. Наочно-образна інформація, представлена

засобами мультимедійних технологій, активізує емоційний вплив на студентів. Мультимедійна лекція є гнучкою та дидактично ефективною, оскільки мультимедійні технології дозволяють: підвищити інформативність лекції; стимулювати мотивацію навчання; підвищити наочність навчання за рахунок використання різноманітних форм представлення навчального матеріалу: зображення, звук, відео, анімація, тривимірна графіка; здійснити повторення найбільш складних моментів лекції; реалізувати доступність та сприймання інформації за рахунок паралельного її представлення у різних модальностях – візуальній та слуховій; здійснити повторення матеріалу попередньої лекції.

Вирішальним етапом проектування навчального процесу згідно запропонованої нами моделі є *оцінно-корекційний*. Він забезпечений експериментальною перевіркою ефективності моделі у природному процесі навчання; оцінкою й корекцією проекту; прийняттям колективного рішення щодо можливості використання проекту навчального процесу на основі інноваційних технологій у практиці підготовки майбутніх фахівців.

Висновок. Таким чином, запропонована структурно-функціональна модель проектування навчального процесу засобами інноваційних технологій передбачає чотири етапи: аналітично-управлінський, організаційно-педагогічний, інструментальний, оцінно-корекційний. Дана модель є відкритою, постійно розвивається та за необхідності може бути доповнена новими елементами.

Список використаних джерел

1. Гуржій А. Інформатизація навчання і створення електронної навчальної літератури: проблеми, шляхи вирішення / А. Гуржій, В. Волинський // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – № 6. – С. 9–14.
2. Саражинська Н. Електронні засоби навчання: міфи та реальність / Н. Саражинська // Школа. – 2007. – № 12 (24). – С. 50–53.
3. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі: Модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава: ПУЕТ, 2013. – 309 с.

3. Резнік С. М. Підвищення ефективності управлінської підготовки інженерів / С. М. Резнік // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. – Київ–Вінниця : ДОВ Вінниця, 2004. – С. 598–603.
4. Коваль Т. І. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Коваль Тамара Іванівна. – К., 2008. – 572 с.
5. Армстронг М. Основы менеджмента. Как стать лучшим руководителем / М. Армстронг. – Ростов на/Д : Феникс, 1998. – 512 с.
6. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: теорія, технологія, практика : монографія / Н. П. Волкова. – Д. : Вид-во ДНУ, 2005. – 304 с.
7. Жукович-Дородних Н. М. Формування професійних умінь студентів економічних спеціальностей у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Жукович-Дородних Наталія Михайлівна. – Луганськ, 2010. – 305 с.
8. Захарченко Н. В. Педагогічні умови використання ділових ігор у підготовці майбутніх економістів : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. В. Захарченко; Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського. – В., 2006. – 40 с.
9. Качеровська Т. В. Навчально-ігрове проектування у професійній підготовці майбутніх менеджерів організацій : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Т. В. Качеровська. – Одеса, 2005. – 21 с.
10. Окорський В. П. Основы менеджмента : навч. посіб. / В. П. Окорський. – Рівне : НУВГП, 2009. – 400 с.

УДК 37.091.2:005.8

СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ «ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ» У СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЯХ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

Ю. М. Склярєнко, магістр спеціальності «Педагогіка вищої школи»
І. Г. Брітченко, д. е. н., професор – науковий керівник

Ключові слова: концепція, педагогічне проектування, навчальний процес, проектування навчального процесу.

Постановка проблеми. Проектування навчального процесу є важливим компонентом професійної діяльності викладача, який включає педагогічні дії, що ґрунтуються на усвідомленні мети діяльності, способів, прийомів, методів і форм їх здійснення, а проектування навчального процесу майбутніх фахівців є одним із шляхів реалізації сучасної парадигми професійної освіти та важливим засобом забезпечення єдності теорії і практики. Реалізація компонентів системи проектування забезпечить оптимальну організацію взаємодії учасників навчального процесу, зробить його регульованим і конкретизованим.

Аналіз останніх публікацій показує, що проблема проектування навчального процесу є об'єктом сучасних наукових досліджень. Вдалу спробу узагальнити концепції педагогічного проектування різних науковців (більшість із них розглянуті нами вище), звернутися до найбільш загальних, об'єктивно зумовлених складових процесу проектування зробила у своїх дослідженнях В. Докучаєва [1, с. 137]. До узагальнених моделей педагогічного проектування, в яких відображено найбільш ґрунтовні моменти цієї специфічної діяльності, автор відносить: 1) технологічну модель (В. Сластьонін та інші), згідно з якою у розв'язанні будь-якого педагогічного завдання виокремлюється тріада «аналіз – прогноз – проект»; 2) модель інноваційних перетворень у школі (М. Алексєєв, О. Заір-Бек, І. Колеснікова, О. Саранов та інші), в якій відбито логіку процесу експериментального дослідження, що передбачає етапи діагностики, моделювання, цілепокладання, прогнозування, проектування, конструювання, експерименту, реалізації, коригування; 3) модель створення освітнього проекту (В. Радіонов), в основу якої покладено механізм розв'язання «аналіз через синтез» (передстартовий етап, декомпозиція, трансформація, конвергенція); 4) модель дослідження соціальних систем (Дж. ван Гіг), відповідно до якої визначено такий суттєвий етап, як формування стратегії.

Однак, усебічне дослідження в педагогіці та психології феномену «проектування навчального процесу» як самостійної наукової проблеми перебуває нині на стадії розвитку активного інтересу вчених і педагогів-практиків та потребує своєї розробки для забезпечення ефективності підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ.

Тому **метою статті** є обґрунтування «проектування навчального процесу» як педагогічної категорії на теоретико-методоло-

Наукове видання

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ

спеціальності «Педагогіка вищої школи» ПУЕТ

*за результатами наукових досліджень
2013–2014 навчального року*

Головний редактор **М. П. Гречук**
Комп'ютерна верстка **Г. А. Бжікян**

*Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 14,7.
Тираж 60 прим. Зам. № 106/369.*

*Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
кімн. 115, вул. Коваля, 3, м. Полтава, 36014; ☎ (0532) 50-24-81*

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.*